

SERÒS 1983

Era a la migdiada, als estius, quan tot dormia, que l'esperit de la Mariona es desvetllava i l'empenyia a sortir als carrers calents i als camps endormiscats. La terra flamejava. Cada tros que trepitjava, semblava que li digués: Em pertanys! Estàs feta del meu fang!

Dins seu, la veu de la terra es confonia amb les paraules de l'àvia Maria. Li explicava que ella no havia volgut tornar mai al poble perquè hi havia perdut massa coses: els pares, el germà, les terres... Tot el que formava part de la seva vida ho havia perdut. Les arrels familiars són molt importants, deia l'àvia, perquè ens diuen d'on venim i qui som. Els desarrelats, filla, són persones que, en no saber d'on venen, no tenen clar qui són i al final acaben perdudes.

Les seves arrels eren allà. Aquelles arrels s'entortolligaven amb el seu esperit sense que ella hi pogués fer res. La reclamaven i sentia engrandir-se-li l'ànima amb el seu contacte.

A Seròs havia descobert, feia anys, l'ansia de l'amor adolescent i també el dolor del desengany. Ara, que el món se li havia enfonsat, humiliada i ferida, fugia de Terrassa i s'hi arrecerava buscant la pau.

No podia sospitar que la pau seria fictícia i que, amb el temps, desencadenaria una guerra amb ella mateixa que acabaria destruint-la.

Allà volia que l'enterressin. No volia molsa sobre el sepulcre, hi volia sol i terra eixuta. Volia que la mort la convertís en pols d'aquella pols.

En la roda de la vida, tot es compensa. Diuen que algunes vides estan unides en el temps, de vegades a través de generacions...

I
SERÒS 1921

El Peret de ca la Cília fumava una cigarreta repenjat a la barana de la barca. L'última pipada, com sempre, li va cremar una mica els llavis. Escopí les restes de tabac de la punta de la llengua i va llançar la burilla encesa al riu.

La barca salpava, però algú encara corria per atrapar-la deixant darrere seu un núvol de pols groga. Quan el Peret va veure de qui es tractava, se li va il·luminar la cara. Aquella noia li tenia el cor robat.

—Corre, Maria! Salta!

Sense pensar-s'ho dues vegades, s'arromangà les faldilles que li arribaven als turmells i va saltar a la barca que a poc a poc s'allunyava de la vora del riu.

—Xique! Tu sí que ets valenta! —el barquer amb una rialla.

Va somriure avergonyida. Aviat ho veureu si en soc de valenta!

Sufocada, s'espolsà amb la mà plana les faldilles, es va col·locar bé la manteleta i va anar a seure a la banda de les dones. No va entrar en les seves converses. Estava absent, amb la vista fixa en la bromera blanquinosa que formaven els remolins d'aigua. Potser seria l'últim dia que travessava aquell riu per anar al mas, però només ella ho sabia.

La barca va arribar a l'altra riba. El Peret va aprofitar per acostar-se-li.

—Aquest vespre et vindré a veure... —insegur.

No va contestar. La mirada va ser tan freda i les celles tan arrufades que, en aquell instant, el Peret va tenir la certesa que mai no podria entrar dins d'aquella ànima. Es va quedar quiet, veient com s'allunyava.

—Fins després...

Les paraules van surar uns instants per l'aire humit d'aquell matí de tardor fins que, vençudes una rere l'altra van anant caient a l'aigua i el corrent se les va endur riu avall.

Ella no l'estimava. Quan se li va declarar, rere el paller de l'era, li va deixar molt clar que només podien ser amics. Ell, però, seguia insistint.

Aquell vespre, el Peret va anar a festejar-la. Ell i Batiste, pare de la Maria, parlaven de la sequera. Feia massa temps que no plovia. Les úniques gotes que havien vist en molts mesos, no queien precisament del cel, traspuaven dels seus cossos i eren salades com aigua de mar. Comentaven, en veu baixa, que fins i tot les arrels d'alguns arbres s'havien corsecat, que la terra era eixuta com la fusta i que això portaria més fam al poble. Mentre parlaven, Batiste tenia un terròs de terra a la mà i l'anava esmicolant gairebé de manera inconscient.

—La terra se mos mor, xiquet... Les aulives són tan escarransides que ni oli pel gasto no farem!

La Maria no els escoltava, només sospirava. Sospirava i mirava al cel. La lluna li semblava una llesca de meló penjada del firmament. Les constel·lacions s'havien encès i no tenien fi. Potser el Josep, en aquell mateix moment, també estava mirant el cel i pensant en ella. Des que la cosina Rosita li havia dit, ves al mas, que el Salvador té notícies, no podia pensar en res més.

L'endemà al matí a l'hora d'esmorzar, Salvador, un dels mossos del Batiste, s'acostà al càntir de la Maria i, amb molta discreció, va deixar a terra un paper doblegat que li apropà amb el peu. Un neguit s'apoderà d'ella, però ningú no ho va notar. Una suor freda li va humitejar el front, tampoc ningú no ho va notar. Es va guardar el paper a l'espardenya, s'espolsà les molles de pa de la faldilla i, com si res, es va allunyar oliveres endins.

Quan li semblà que ja estava prou lluny i prou sola, va treure el paper que duia amagat. Tenia la gola seca com la palla i el cor li bategava com si li volgués fugir del pit.

“Estimada Maria —deia la nota—. Per fi puc dir-te que tinc fenyà a la fàbrica i que he llogat un pis. T’espero. Teu per sempre. Josep”

Al campanar tocaven les deu i les batallades mai no li havien sonat tan harmonioses ni tampoc, fins llavors, s’havia adonat que una olivera com aquella, resseca i retorçada, fos tan bonica. Fins i tot el sol que la travessava semblava un sol més radiant. Reia sola i corria cap al mas.

Alta, cepada, amb la pell d’un blanc rosat, uns cabells rogencs, del color de les panotxes, agafats amb quatre agulles de ganxo i uns ulls d’un blau cristal·lí, lluents com el vidre i tan vius que eren el tret més atractiu de la seva expressió, sorruda, de llavis ben fets i malucs amples, es feia mirar. Decidida i tossuda com la banya d’un bou, quan es proposava alguna cosa, ho aconseguia. Tot menys la màquina de cosir que anunciava un diari portat de no sabia on i que Batiste, son pare, no li volia comprar. Deia que aquest invent no podia ser res de bo, que ella ja sabia cosir tal com calia. I ni una paraula més! Es va cosir a mà el vestit nou de color blau amb el coll i els punys blancs. S’hi va passar moltes tardes d’hivern al costat del fúneral mentre bullia el tupí, a la llum d’una bombeta grogosa, que això sí que Batiste ho havia permès, la instal·lació d’un llum a casa.

Va ser un dimecres cap al vespre quan la Maria es va trobar el pare assegut davant del fúneral amb el cap cot, pensatiu. Es va asseure a terra i se li abraçà a les cames.

—Pare... —va començar a dir buscant un motiu per abraçar-lo. Li dolia marxar de casa d’amagat, sense poder-l’hi dir—. Necessito uns botins nous, els que tinc ja em fan nafres...

El pare l’escoltava en silenci. Les paraules de la Maria es bellugaven inquietes com polsims de cendra surant en l’aire calent de la llar de foc. Sí, havia crescut. Era la nineta dels seus ulls. Ell i la Marieta, amb un fill, el Magí, que

ja havia tornat de la guerra de Cuba, no s'esperaven un nou embaràs. Va ser una sorpresa. Per desgràcia, la Marieta era massa gran i no va sobreviure al part. Al poble no s'havia vist mai un enterrament com aquell: els cavalls del carro dels morts anaven engalanats amb plomalls negres i seguits d'una multitud de ploraneres. Batiste, desconsolat, va llogar, a més de les de Seròs totes les dels pobles veïns.

La Maria va créixer malcriada de falda en falda de tietes i veïnes que consentien, ves quin remei, les seves rebequeries. Batiste va mirar-la. Era tan jove! Anava pel món amb el cor obert de bat a bat —li va passar la mà pels cabells, amb tendresa—, es creia protegida per la supèrbia que dona la joventut, sense saber que aquesta protecció és tan fràgil com un mur de fum, que es desfà amb una bufada. La seva Maria, arraulida als seus peus com un mixonet! Com li podia negar uns botins?

Ella li va veure el neguit a les pupil·les i se li va arrapar encara amb més força als pantalons. El pare, com si endevinés la seva pròpia mirada, es va tirar la boina una mica enrere i es va fregar el cap.

—Ja ho veurem... —fent veure que s'ho havia de pensar.

Al cap de dos dies, la Maria tenia botins nous.

Tocaven les set al campanar, sonaven tristes o així li semblava a la Maria, que, amb un farcell al braç fet amb el vestit blau cosit a mà, els botins nous, un bocí de pa amb formatge i dues mudes, caminava pel carrer enfangat. Una boira espessa i impenetrable planava sobre el terra. Dues veïnes que venien de la font i portaven les tenalles d'aigua al cap, van correspondre a la salutació ràpida de la Maria. Es van estranyar de veure-la a aquella hora, si no era per anar a la font... però no portava cap tenalla... Duia un farcell? Van reaccionar massa tard. La boira se l'havia empassat.

Mentre esperava que arribés la tartana, protegida per la boira, que, com el seu ànim, aquell dia era ploranera, es va mig amagar a les escales del Casino.

Havia tancat la porta de casa a poc a poc, no com quan era petita i corria després de ventar una plantofada a algun xiquet. Llavors entrava corrent donant un cop de porta i girava la llarga clau de ferro amb les dues mans. La Maria s'ha tornat a barallar, era l'únic comentari de son pare. La coneixia bé. Ara la tancava sense fer soroll i girava la clau de la seva vida per sempre.

Tant li feia que el Josep fos mosso de casa seva, que fos orfe i que no posseís ni terres ni diners. El que estimava d'ell valia més que tots els duros del seu pare. Aquell home tenia dignitat, era lluitador, honest, generós i apassionat. No era només un home bo, era l'home que estimava.

Es va mirar les rajoletes de la façana del Casino i les va començar a comptar distretament, primer les blaves, després les blanques, quants records deixava enrere...

Al Casino havia ballat la primera polca amb el Josep. El Peret de ca la Cília, alterat per la gelosia, es va passar tota la sessió repenjat a la barra observant-los, omplint-se l'estómac i la sang, que li bullia, d'aiguardent. La gent van tenir tema de conversa per tota la setmana.

Tan aviat van ser a casa, Batiste, que era del morro fort, va deixar molt clar a la seva filla que es casaria amb el Peret. No hi ballaria mai més amb el Josep, per alguna cosa ell era Batiste l'esterrossador i, si calia, esterrossaria el cap d'aquell mosso amb massa pretensions. Tots els homes l'havien mirat de reüll i era massa orgullós per permetre-ho. Aquell dia, quan la Maria havia protestat, el pare l'havia amenaçat amb acomiadar el noi. No li va caldre, va ser el Josep qui va deixar la feina.

En tots aquells anys, la Maria tan sols havia anat a Lleida una vegada, quan, pels voltants de la Festa Major, el pare havia consentit a portar amb el carro un grapat de jovenetes com ella a comprar-se roba per fer-se un vestit. Li havia semblat molt lluny. Sis hores lluny per ser exactes. Ara anava molt més enllà encara, i sola. Deixava el pare, el germà, els amics i les oliveres argentades sense un sol mot de comiat.

En arribar la tartana, el conductor, no gaire convençut, se la va mirar de dalt a baix, fins que ella li posà els tres rals a la mà.

—Puje, xiqueta!

Va seure arraulida com un cuc al costat del farcell, temerosa de trobar-se amb algun conegut. Aquell dia, a Seròs, no va pujar-hi ningú més.

La tartana va començar a rutllar. De mica en mica va anar perdent de vista les darreres cases del poble, les eres, l'horta, els ametllers i les oliveres. Tot anava quedant difuminat per la boira.

Quan entraven a Soses es va adormir. No havia aclucat l'ull en tota la nit. Es va despertar just quan travessaven pel mig d'Alcarràs. Un sentiment d'enyorança la va embargar i li va venir a la memòria una dita popular: "A Alcarràs, les xiques majes, a Soses ja no ho són tant, a Aitona les rabosetes i a Seròs, la flor del ram!" Se li va escapar una llàgrima.

Cap a les dotze del migdia arribaven a Lleida. A l'estació, amb l'aire inquiet d'un gos perdut, mirava a un costat i a l'altre sense saber ben bé què fer, llavors, es fixà en una filera de gent que esperava davant d'una finestreta i es va posar a la cua. El soroll, el fum i la vibració del terra la van espantar, però es va fer la valenta i va pujar al vagó. Per sort, les faldilles li tapaven les cames, que li tremolaven.

I com corria aquell tren! I quin soroll! Semblava que s'havia de desballestar d'un moment a l'altre. Veïé passar pobles i camps, i estacions, i gent, i més pobles, i vinga preguntar quant temps faltava, tres hores..., dues hores..., deu minuts... Les rodes del tren treien espurnes de foc, i frenà fent un llarg nyiiiiic que li va posar la pell de gallina. El tren es va aturar, el món es va aturar i el cor de la Maria també es va aturar. Havia arribat a Terrassa.

© del text: Marienka Bellostas Puig, 2019
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2020
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: març de 2020
ISBN: 978-84-1303-183-5
DL: L 174-2020
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.